f) ברי"ף ל"ג, ב) ס"א יפסיקוני,

ג) הול הברה ווע׳ מוס׳ סנהדריו

א קול הכנים [וער תומי מקרית] יא. ד"ה בת קול], ד) גי' רש"א שמו, ה) רש"ל, ו) גי' רש"ל. ורש"א גרים אי נמי, ז) [דף כט:], ה) [לקמן כט. וע"ש מומ' ד"ה

לייטן, ט) וכדאיי שבת יב: וסוטה

.r.،১

תורה אור השלם

ו. ואתה תנבא אליהם את

ימָמָעוֹן קָּדְשׁוֹ יִתָּן קוֹלוֹ שָׁאֵג אַלִיהָם יִיָּ מִמָּרוֹם יִשְׁאָג מָלִיהָם יִיִּ מִמָּרוֹם יִשְׁאָג

שָׁאֵג עַל נָוָהוּ הֵידֵד כִּדְרְכִים

יַעֵנֶה אֶל בָּל ישְׁבֵי הָאָרֶץ: ירמיהו כה ל

הגהות הב"ח

(**ה)** תום' ד"ה קשיא דרבי מאי

וכו׳ דהיינו בע״ש אי גמי לא מסתברא:

גליון הש"ם

גמ' מפני חשר. עיין שנת כג:

מוסף תוספות

א. בתוס׳ רי״ש כתב. בערבי א. בתוס' די"ש כתב. בעדבי שבתות בזמן שהכהנים (אוכלים) טובלים שהוא מבעוד יום. ב. בתוס' רי"ש כתב. עמוד השחר אז יוכל

לכוין לאותו שעור. ג. בתוס׳ רי״ש כתב, שהוא שבח נאה והשטן מקטרג אם היה מבין.

מוסף רש"י

הקב"ה מנענע ראשו וגו". ווס שאנו אומריס כקדים מושבחתא ונחמתא, שלריך הוא תנחומין על הלער הזה שהוא

מלטער לאחר ענייתן, ונראה מלטער לאחר ענייתן, ונראה שעל שם כך עונין הלצור יגדל גא כח ה' זכור רחמיך ה' ומסדיך, כשמתחיל החזן צימגדל,

על שם מדת רחמים שהקב"ה

ווכל כמותה שעם (נידוד דשיי סי יא, מחזור ויטרי סיי טיי). שמקלסין אותר. קלסה לשון דיבור יתר הוא, לפיכך הוא נהפך ללשון שכח (מומה בז.).

זוכר באותה שעה (סידור

ל א טוש"ע או"ח סימן א'

י א טוסיים מויים סימן מי סעיף ב ג: ח ב טור אויים סיי נייו: עוד מיי פייה מהלי מפלה הייו ופייצ מהלי רולח ושמירת נפש הלכה ו' (סמייג עשין ייש ועשין ע"ט) טוש"ע או"ח סימן נ׳ סעיף ו׳:

רב ניסים גאון

בתרומה ל)ומעלת הקדש בונדומה שומעלת הקוש עדיפא מהתרומה שיש בו חיוב כרת והוא חמור יות' מהמיתה ואע"פ ששניהם בידי שמים כדאמרינן (בסוף) מסכת בריתות (דף כג) דהא איסור מעילה לר׳ קל במיתה וקדשים איסור חמור בכרת ואתי איסור מעילה דקיל וחייל אאיסור כרת דחמיר ואיתא נמי בהרב׳ מקומות מן התלמוד אנו מזכיריז מהז מה שעלה בידינו במס׳ שבת בפ׳ במה מדליקין הליקין כה) ובפסחים בפ׳ חומר בקודש (דף כה) וביבמות בפרק הערל (דף עג) ובשחיטת חולין (דף לא) בפרק השוחט אחד בעוף וכסדר הזה נמי אירע להיות דינם במעלות הטומאה כמו שתדע שהשרץ . הוא אב הטומאה וכל מה הוא אב הטומאה וכל מה שנגע בו מן החולין נקרא ראשון ומה שנגע בראשון נקרא שני והשני בחולין אינו מטמא שלישי ואינו פוסל ולפיכך קראתו המשנה פסול ולא קראהו טמא לפי שכל ולא קראווו מטמא לפי שכל ולד טמא שאינו מטמא אחר פסול מיקרי וכל ולד טמא שמטמא אחר הוא שנקרא טמא וזה עיקר ראוי להיזהר בו וכך שנינו במס׳ טהרות פ״ב מ״ג) הראשוז שבחוליז עמא ומטמא השני פסול ומטמא השני פסול ואינו מטמא ויש במקומות ואינו מטמא ויש במקומות , לזה והיה ר' עקיבא סובר כי השני בחולין מטמא שלישי . כדמפורש במס' סוטה (פרק כשם דף כז) אלא על אותה סתם ואע"פ שכל התנאין שסוברין . (באותו) וכאותו] הסתם מנאם (באות) (באות) במסכת סוטה (דף ל) והעמידם כולם בשיטה אחת וקיימא לן דכל מילתא דאקמוה רבנן בשיטה נפקא לה מהלכתא מיהו אין אנו תופסין זה העיקר אלא אם אין אנו העיקר אלא אם אין אנו מוצאין בתלמוד מה שדוחה אותו עיקר ומסייע דברי אותם התנאים שהעמדנום בשיטה והרי מצינו סיוע לאותם התנאים חדא בהדא מס׳ דברכות בפ' ואלו דברים (דף נב) דאמרינן הכא בשולחן שני עסקינן ואין שני עושה שלישי בחולין ובמס׳ חולין בפ׳ השוחט (דף לג) ידים שניות הן ואין שני עושה שלישי וון ואין שני עושה שלישי בחולין ובמסי יו״ט בפ׳ יו״ט שחל להיות ערב שבת (דף יח) אמרינן ולד הטומאה היכא משכחת לה גבי תרומה כהנים זריזין הן ובפסחים בפרק כל יהירן הן ובפטחים בפוץ כל שעה (דף לד ועי׳ רש״י שם) אמרי כי האי גוונא ואיבעי תימה התם דנגעי בראשון דהוו להו אינהו שני ושני עושה שלישי בתרומה מכלל דבחולין אין שני עושה שלישי ובפרק (ו') [ד] דמס' טבול יום איתא בג' משניות מסודרות מפני [שהוא] שלישי ושלישי טהור בחולין והזכירו במס׳ נדה בפרק ראשון (דף ז) אחת מהן נכנסין וכהן חד שעורא הוא דאם כן רבי מאיר היינו רבי אחאי לפי׳ רש״י שפי׳ שרוב בני אדם נכנסין להסב דהיינו בע״ש.

שבתות כמו בזמן שהכהנים טובלין . דהיינו מבעוד יום קודם הערב שמש: קשיא דרבי אליעזר אדרבי אליעזר. דלא מני למימר

משקדש היום וכהנים נכנסין לאכול בתרומתן חד שעורה הוה. דה"כ ר' :אליעזר היינו ר' יהושע

למאן דגני בבית אפל. ומ״ת והלמ רבי אליעזר בעי (לקמן ד' ט:) עד שיכיר בין תכלת לכרתי בק"ש של שחרית. וי"ל מ"מ כיון שידע מתי יעלה בעמוד השחר. קודם שיקום ויזמן עלמו כבר הגיע אותו עת: הרה דך להתפלל תפלה קצרה. לכחורה משמע שחין זה הביננו. להח קח בעי לקמן (ד' ל.) מאי איכא בין הביננו לתפלה קלרה. א"כ לפי׳ הקונ׳ שפי׳ בכאן דהיינו הביננו קשה. אלא ע"כ היינו תפלה אחרינא כדמפרש לקמן" נרכי עמך מרובים וכו'. וגם על זה קשה דלקמן אמרינן שאין לומר תפלת של לרכי עמך אלא במקום סכנה. ורבי יוסי לא הוה במקום סכנה פי' במקום לסטים. מדהשיב לו שמא יפסיקו בי עוברי דרכים ולא השיב שמא יהרגוני לסטים. ונראה לי כפ״ה תפלה קלרה דהכא היינו הביננו. ואע"ג דלייט עלה אביי הי אמאן דמתפלל הביננו. היינו דוקא בעיר אבל בשדה מותר. והא דאמרי׳ לקמן מאי איכא בין הביננו לתפלה קלרה. הכי קאמר בין תפלה קלרה דחמר בפ' תפלת השחר (דף כט:) כגון לרכי עמך וכו'. אבל ודאי תפלה קלרה דהכא ל"ל הביננו: ועונין יהא שמיה הגדול מבורך.

מכאן יש לסתור מה שפי׳ במחזור ויטרי יהא שמיה רבא שזו תפלה שאנו מתפללין שימלא שמו כדכתיב (שמות יו) כי יד על כס יה שלה יהה שמו שלם וכסחו שלם עד שימחה זרעו של עמלק ופירושו כך יהא שמי"ה שם יה רבא כלומר שאנו מתפללין שיהא שמו גדול ושלם ומבורך לעולם הוי תפלה אחרת כלות' ומבורך לעולם הבא. וזה לא נראה מדקאמר הכא יהא שמיה הגדול מבורך משמע דתפלה אחת היא ואינו רוצה לומר שיהא שמו גדול ושלם אלא יהא שמו הגדול מבורך וגם מה שאומרי׳ העולם לכך אומרים קדיש בלשון ארמית לפי שתפלה נאה ושבח גדול הוא על כן נתקן בלשון תרגום ששלא גיבינו המלאכים ויהיו מתקנאין בנו חה אינו נראה שהרי כמה תפלות יפות שהם בלשון עברי אלא נראה כדאמרינן בסוף סוטה (דף מט.) אין העולם מתקיים אלא אסדרא דקדושתא ואיהא

שמיה רבא דבתר אגדתא שהיו רגילין

וקאים מצלי כדי לעמוד להתפלל מתוך דבר תורה ומתוך דבר הלכה ברורה שאין בה ספק כדאמרינן (ברכות פרק אין עומדין דף לא) בעניינא

וקאים מצלי כדי כעמוד התחפל מתוך דבר תורה ומתוך דבר הלכה ברורה שאין בה ספק כדאמרינן (ברכות פרף אין ועומדין זף לא) בעניינא
דצלותא אין עומדין להתפלל אל מתוך דבר הלכה מסוקה ואלו היה בחולין נמי שלישי לא היתת שכלה לתרומה בזה הענין והמשכח
אין לו מעלה יתירה על החולין בזה הענין אלא שוה הוא לחולין כי השני מזה ומזה אין עושה שליישי אבל יש לתרומה מעלה יתירה
שהשני מטמא שלישי בתרומה כדתנן (שהרות פיב ששנת זי) הראשון והשני שבתרומה טמאין ומטמאין השלישי כסול האינו מספא ווה
הדבר אין בו חלוקה כי רי עקיבא לא חלק אלא בחולין בלבד אבל בתרומה מודה הוא לחכמים שאין בה אלא שלישי כמפורש בפרף אור
לארבעה עשר (דף ים) והקודש יש לו מעלה יתירה והיא שהשלישי מטמא את הרביעי בקדש בדתנן (שהות פיב משנה ה') הראשון והשני
הדבר איש שבקדע טמאין ומטמאין הרביעי פסול ואינו מטמא ובפרק חומר בקדש (תוגיה דף 2 מל אמרי הרביעי בקדש פסול והשלישי
הדבר אור מידי שבקדע טמאין ומטמאין הרביעי פסול ואינו מטמא ובפרק חומר בקדש (תוגיה דף 2 מל אמרי הרביעי בקדש פסול והשלישי

בתרומה ועל זה הסדר ובזה התיהוז נסדרו אותז הכתובים שהזכרנו לפי הפירוש שפירשום רז״ל לפי שיש לטמא ג׳ שמות טמא וטבול

בחרומה ועל זה הסדר ובזה התיקון נסדרו אותן הכתובים שהזכרנו לפי הפירוש שפירשום רו"ל לפי ש"ס לסמא ג" שמות ממא וסברל יום ומחוסר כיפורים ריש לטהרה ג" דברים שרגורמין לה טבלה והערב שמש והבאת קרבן והטמא הוא שניטמא ועדיין לא טבל והר הוא אסור ליגע בכל דבר שנקרא קדש כלל ואפילו במעשר וכ"ש במה שהוא למעלה הימנו ואם הוא עושה הראשון שגורם לטהרה שהיא הטבילה אם טבל כראוי וכהלכה הותר לוכל במעשר מיד ואע"פ שעדיין לא בא השמש כדכתב רחמנא (ויקרא כ"ב) ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ ויסור ממנו שם טמא וחוור להקראות טבול יום ועדיין הוא אסור בתרומה (קדשים ואפי" אם נוגע בהן הוא מטמאן

. כדאמרינז בפרק יציאות השבת (דף יד) טבול יום דאורייתא הוא דכתיב ובא השמש וטהר אבל לא יהו מטמאיז כדתנא בתוספתא טהרות

קשיא דרבי מאיר אדר' מאיר. לעיל אמר משעה שבני אדם נכנסין קשיא דר' מאיר אדר' מאיר. דלא מלי למימר בשעה שבני אדם י [וגם כן] (א) לא מסתברא למימר דבני אדם ממהרין כל כך בערבי אדר׳ אליעזר דמתני׳: ואב"א רישא. דמתני׳: לאו ר׳ אליעזר היא. והא

> קשיא דר' מאיר אדר"מ תרי תנאי אליבא דר"מ קשיא דר' אליעזר אדר' אליעזר תרי תנאי אליבא דר' אליעזר ואב"א רישא לאו ר' אליעזר היא: עד סוף האשמורה: מאי קסבר ר' אליעזר אי קסבר שלש משמרות הוי הלילה לימא עד ארבע שעות ואי קסבר ארבע משמרות הוי הלילה לימא עד שלש שעות לעולם הסבר שלש משמרות הוי הלילה והא קמ"ל דאיכא משמרות ברקיע ואיכא משמרות בארעא דתניא ר' אליעזר אומר שלש משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי שנאמר יה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו וסימן לדבר משמרה ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים שלישית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה. מאי קא חשיב ר' אליעזר אי תחלת משמרות קא חשיב תחלת משמרה ראשונה סימנא למה לי אורתא הוא אי סוף משמרות קא חשיב סוף משמרה אחרונה למה לי סימנא יממא הוא אלא חשיב סוף משמרה ראשונה ותחלת משמרה אחרונה ואמצעית דאמצעיתא ואב"א כולהו סוף משמרות קא חשיב וכי תימא אחרונה לא צריך למאי נפקא מינה למיקרי ק"ש למאן דגני בבית אפל ולא ידע זמן ק"ש אימת כיון דאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו ליקום וליקרי. אמר רב יצחק בר שמואל משמי׳ דרב ג' משמרות הוי הלילה "ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי ואומר אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין אומות העולם: תניא א"ר יוםי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל בא אליהו זכור למוב ושמר לי על הפתח ש(והמתין לי) עד שסיימתי תפלתי לאחר שסיימתי תפלתי אמר לי שלום עליך רבי ואמרתי לו שלום עליך רבי ומורי ואמר לי בני מפני מה נכנסת לחורבה זו אמרתי לו להתפלל ואמר הטעם הזה ולריך להניח בשביל זה:

> המעט הוא ונכץ האים נשנים היה לך להתפלל בדרך ואמרתי לו מתיירא הייתי שמא יפסיקו ביי עוברי דרכים ואמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים למדתי שאין נכנסין לחורבה ולמדתי שמתפללין בדרך ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה ואמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו ואמרתי לו שמעתי בת יקול שמנהמת כיונה ואומרת אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות ואמר לי חייך וחיי ראשך לא שעה זו בלבד אומרת כך אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך ולא זו בלבד אלא ִבשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא ישמיה הגדול מבורך הקב"ה מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם: ת"ר ימפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה •מפני חשד מפני המפולת ומפני המזיקין. מפני חשד ותיפוק ליה משום מפולת

בחדתי לומר קדיש אחר הדרשה ושם היו עמי הארצות ולא היו מבינים כולם לשון הקודש לכך תקנוהו בלשון תרגום שהיו הכל מבינים שוה היה לשונם: הקודש לכך תקנוהו בלשון תרגום שהיו הכל מבינים שזה היה לשונס: ומשבחן בתלמוד ארץ ישראל (ברכות פרק אין עווחין הדבה אי ברכות פרק אין עווחין הדבה אין ברבות להא מילתא דוגמא להילכתא פסיקאתא דגרסינן אבדן שאל לר׳ כמה מעלות לקודש א״ל ד׳. כמה מעלות בתרומה א״ל ג׳.

לאכול פתן בערבי שבתות והוא שעור מאוחר משל כהן והכא אמר משעת טבילה שהיא קודם בין השמשות: קשיא דר' אליעור. דברייתא דקתני דברי ר' אליעור אסוף הומן

קאי דקאמר עד סוף האשמורה הראשונה ופליגי רבנן עליה ואמרי עד חלות. דרבי אליעזר דריש בשכבך זמן התחלת שכיבה שבני אדם הולכים לשכב זה קודם וזה מאוחר ורבנן דרשי כל זמן שכיבה דהיינו כל הלילה אלא שעשו סייג לדבר ואמרו עד חלות ור"ג לית ליה ההוא סייג: מאי הסבר כו'. דפליגי תנאי לקמן בהא מלתא. איכא מאן דאמר ג' משמרות הוי הלילה במשמרות עבודת המלאכים ושיר שלהם נחלק לשלש חלקים ראשונה לכת אחת שניה לכת אחרת שלישית לכת שלישית. ואיכא מאן דאמר ארבע משמרות הוי הלילה: והא קמ"ל. כשנתן לך סימן זמן הקריאה בסוף האשמורה ולא פירש לך סימן מפורש למדך שיש היכר לכל אדם בדבר כי היכי דאיכא ברקיע: ישאג שאוג ישאג. הרי ג'י וחשה מספרת עם בעלה. כדר הגיע הרוב ליום ובני אדם מתעוררים משינתן והשוכבים יחד מספרים זה עם זה: מאי הא חשיב. סימנים הללו שנתו למשמרות הארץ היכן נתנו בתחלת החשמורות או בסופן: אורמא הוא. נאת הכוכבים: ושמר. והמתין כמו לא יאמר אדם לחבירו שמור לי בלד ע"ג פלוני (סנהדרין סג:) ובב"ק בפ' החובל (דף כ:) שמרה עומדת על פתח חלרה. וכן ואביו שמר את הדבר (בראשית לו). שומר אמונים (ישעיה כו): תפלה קלרה. ס [הביננו] ולקמן מפרש לה בפ' תפלת השחר (כע.): אשרי המלך שמקלסין אומו בבימו כך. אשרי כל זמן שהיה קלום זה בתוך בהמ"ק: מפני חשד. שלא יאמרו זונה מוכנת לו שם: ומפני המפולת. שחומת החורבה רעועה ומסוכן הוא פן תפול החומה עליו: **סיפוק ליה.** כלומר למה לנו ג׳ טעמים לדבר א' הרי די באחת מהן אם לא בא ללמדך שיש שעות שאין

הוה ליה לומר זמן הניכר: אי קסבר.

רבינו חננאל

עד סוף האשמורת ראשונה עד סוף האשמורת ראשונה מאי קסבר או קסבר שלש משמרות הוי הלילה ליתני עד שלישית הלילה ואו דקא סבר ד' משמרות הוי הלילה ליתני עד רביעית הלילה כלומר, אמאי אפקה ובזלישיו אושמורה ואמי אפקה הלילה. כלומר, אמאי אפקה [ב]לשון אשמורת, ואמרי, מלתא אגב אורחיה [קמ״ל דאיכא] משמרות ברקיעא, וכי יש מלאכים קבועים יודעים בכל משמר ומשמר וכל כת מקלסתו להקב״ה במשמרתה, . וכן ביום. וזה שאמ' על כל משמר ומשמר שואג הקב״ה כארי, שנאמר יו״י ממרום ישאג, כך פירושו, כיון שכתוב קומי רוני בלילה וג', באילו קומי רוני בעת האשמורות בעת שעומדין ישראל ומפילין רנה ותחנה בת קול יוצא מלפני הקב״ה כאילו שואל, כדכתיב שאוג שאג על נוהו, ואומ׳ אוי להם לרשעים כי עונותיהם גרמו

שהחרבתי את ביתי ושרפה שהחרבתי את ביתי ושרפה את היכלי והגליתי את בני, לומר קדיש אחר הדרשה ושם היו עמי הארלות ולא היו מבינים כולם ל ואפי׳ הכשרים שבהם כגון דניאל חנניה מישאל ועזריה וכיוצא בהן, בין הגוים בגללם. (ר' נתן) [זה נתן] ר' אליעור (אומ') סימנין למשמרות הללו, ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים שלישית תנוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה. ואסיקנה ר' אליעזר סוף משמרות קא חמרו נוצר שניה כבים צופקים שלישית תנוק יונק משדי אמר וראשה מספרת עם בעלה. ואסיקנה ר' אליעזר סוף משמרות קא חאשיב, ור' אליעזר לטעיצוקיה; דאמר זמן קריאת שמע של ערבית עד סוף האשמרות הראשונה, משעה שחמור נוער יודע שהוא סוף מאשמרתה הראשונה מעל לאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק מאשמרתה הראשונה משל לאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמר יוני ששלמה הלילה, מיכן ראילך מותר לקרוא שמע של שחרית. וחזכיר ר' יוסי שלמד מאליהו זל"ט שלשה דברים, שאין נכנסין לחורבה, ושמתפללין בדרך, ואם מתירא שמא יפסיקוהו עוברי דרכים מתפלל תפלה קוצר]ה. וגם הגיד לו כי דברים, שאין נכנסין לחורבה, ושמתפלל חשמים אוי ששופתי את ביתי, ופיר' אוי לרשעים שגרמו עונותיהם ששרפתי ביתי והיכלי. ובעת שישראל עונין יהא שמיה רבה מברך, נשמע קול כאילו מלפני הקב״ה אשרי בני המלך שמקלסין את אביהם בביתו, אוי לבנים שגלו מעל שולחז אביהם. כלומר ישראל שנקראו בני אל חי שנאמר בנים אתם לה׳ אלהיכם ועכשיו גלו ביז הגוים. זה רבנים שגלו העל שולחן אביהם, כלומר ישראל שנקראו כני אל חי שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם ועבשיו גדו בין הגרים. זה שהזכיר על כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי, הוצרך להודיענו שאין לפני הקב"ה זכר לאומות בעולם אלא לישראל תמיד בלבד. ופירושו הקב"ה הרשה לאויב להתגבר כארי על ישראל להחריב ניהו וליתן האויב קולו ויענה כמו הידד עליהם שעתיד לדרכם כדריכת גת. תנו רבנן מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה מפני החשד. ואוקימנה בחורבה חדתי אפילו בתרי ופרוצים לא. ומפני המפולח. ואוקימנה בחורבה עתיקתא ובתרי וכשירים. ומפני המזיקין. אוקימנה בחורבה חדתי ובתרי . כשירין ואע"ג דתרי נינהו, במקומן שכיחי מזיקין דמזקי.